

N:o 163.

Af herr **E. Beckman**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående uttagningen till tjänstgöring af icke vapenföra värnpliktige.

Värnpliktsöfningarnas uppgift är ju att åt alla landets till krigstjänst duglige unge män gifva en utbildning, som sätter dem i stånd att i farans stund på ett eller annat sätt deltaga i försvaret af fosterlandet och dess frihet. Att vinnandet af denna utbildning är icke blott en plikt, utan en företrädesrätt, är en af den allmänna värnpliktens grundtankar. Denna utbildning är, om man så vill, vederlaget för den värnpliktiges uppoffring af tid och arbetskraft.

Vårt folk har dess bättre visat sig villigt till betydande offer för försvarets ordnande. Men i samma mån som utgifterna härför ökas och de värnpliktiges öfningstid utsträcket, blir det en oafvislig plikt att tillse, att det afsedda målet verkligen vinnes och framförallt att den lefvande försvarskraften erhåller den utbildning, hvarom jag här talat. Där detta till äfventyrs icke sker, äger en misshushållning rum både med statsmedel och med personlig arbetskraft. Förkastlig i och för sig, är en sådan misshushållning dubbelt beklaglig, emedan den så lätt kan i sin mån skada den tillit till den allmänna värnplikten, som alltmera genomträngt nationen.

Det finnes för närvarande ett område af vår härorganisation, där i nyssnämnda afseende allvarlig farhåga hos mången yppat sig. Jag syftar på användandet af och kostnaden för de »icke vapenföra» värnpliktige, som årligen inskrivas i härens rullor.

Under de år, som föregingo vår nuvarande härordnings införande, var de »icke vapenföras» antal jämförelsevis obetydligt — exempelvis inom hären 492 för år 1897 och 444 för 1898.

I och med den nya härordningen inträdde en högst påfallande förändring. Vid inskrifningarna år 1902 uppgingo de i hären inskrifna »icke vapenföra» till 3,847 och år 1903 till icke mindre än 4,074 man, eller resp. 13,2 % och 16,4 % af alla i härens beväring sagda år inskrifna värnpliktige.

Till en jämförelse må nämnas, att i flottan inskrefvos under 1903 tillsammans 150 »icke vapenföra», däraf dock 61 voro till stationstjänst uttagna yrkesmän och 45 till fästningstjänst inskrifna handtverkare.

Förklaringsgrunderna till den stora ökningen i antalet »icke vapenföra» inom hären äro flere. I viss mån torde denna ökning bero på en samtidigt med öfningstidens utsträckning inträffande oundgänglig skärpning vid tillämpningen af bestämmelserna rörande läkaremönstringen af de värnpliktige, på hvilka vapentjänsten nu ställde större fordringar. Det synes vidare vara en naturlig följd af den allmänna värnpliktens utsträckning, att man önskade kalla så många som möjligt af årsklassens värnpliktige under fanorna, för att, som det heter, »bördan måtte hvila lika på alla» eller — från en annan synpunkt — så få som möjligt måtte »beröfvas rätten» att efter sin förmåga vinna utbildning till försvarets tjänst. Slutligen torde man väl ock såsom en medverkande orsak få förutsätta en förklarlig önskan hos öfningsbefälet att till fromma för de vapenföras ostörda tjänstgöring få förfoga öfver ett antal värnpliktige, som väl äro tjänstskyldiga, men ändock ej upptagna af vapenöfning, utan kunna uteslutande användas till arbeten, för hvilka annars handräckningsafdelningar — såsom förr skedde — måste uttagas från den öfriga truppen.

Orsakerna till den oerhörda ökningen må emellertid vara hvilka som helst — ett faktum är, att numera årligen mer än 4,000 af våra unge män inkallas under fanorna för att tjäna fosterlandet hufvudsakligen i ren handräckningstjänst. Naturligtvis förefinnes alltid ett afsevärdt behof af yrkesmän, såsom snickare, skomakare, skräddare, äfvensom af andra handräckningskarlar, såsom markörer vid skottaflorna, hästskötare, samt personal för städning af logement, sopning å lägerplatsen, öfningsfältets ordnande m. m. Men här är ju fråga om *något öfver sexton man på hvarje hundratals af hela årsklassen*. Man frågar sig ovillkorligen: kan det vara möjligt för vederbörande befäl att bereda alla dessa tillräcklig och från försvarets synpunkt nyttig sysselsättning? Att redan nu på vissa håll svårighet yppats att, sedan nödiga yrkesmän m. fl. uttagits, på nyttigt sätt sysselsätta de återstående, har jag hört bekräftas äfven från militärt håll. Vid vissa regementen har man måhända ännu under den nya härordningens första öfvergångsår syssel-

sättning för ett betydande antal s. k. militärarbetare. Men efter ett eller annat år torde förhållandena väsentligt förändras äfven där. Då uppstår äfven vid dessa regementen sannolikt samma förhållande, som redan nu råder på flere håll, där, efter hvad jag tror vara tillförlitligt ådagalagdt, många bland de unga männen under de 172 dagarnas lägerlif få en allt annat än fördelaktig vana vid slapphet och slöhet i ett för deras egen utbildning och försvaret lika betydelselöst s. k. »arbetex». Sådant främjar icke heller hvarken hos dem själfva eller hos andra känslan af värnpliktens höghet och allvar.

I hvilken utsträckning det redan nu må finnas, att här föreligger misshushållning med arbetskraft, är jag naturligen icke i tillfälle att utreda. Men att säkerligen ett stort antal arbetsdugliga armar ryckas bort från de produktiva yrkena utan motsvarande nytta för försvaret, lärers väl få anses obestridligt. Och till denna förlust ur nationalekonomisk synpunkt sällar sig den högst betydande statsutgiften. I statsverkpropositionen (bil. 93) är antalet »icke vapenföra» för 1905, i likhet med föregående år, beräknadt endast till 3,866 man. Men det synes föga sannolikt, att siffran kommer att sjunka under den här förut anförda, verkliga siffran för 1903 eller 4,074 man, en siffra, som jag därför lagt till grund för de utförda kostnadsberäkningarna (se bilaga till denna motion). Enligt desamma uppgår kostnaden redan nu till 910,946 kronor. Och efter öfvergångstidens slut skulle, under förutsättning att antalet »icke vapenföra» fortfarande blir detsamma som under 1903 och att deras tjänstgöringstid blefve lika lång som de vapenföras vid samma vapenslag samt att utgiften för man vore densamma som nu, hela kostnaden stiga till 1,388,863 kronor. Det rör sig således redan nu och än mer i en icke aflägsen framtid om högst betydande summor, af hvilka enligt hvad det vill synas en mycket afsevärd del bortkastas utan motsvarande nytta för försvaret.

Jag inser visserligen svårigheten — just från den *allmänna* värnpliktens synpunkt — att helt och hållet befria det antal »icke vapenföra» värnpliktiga, som vid en närmare undersökning enligt min öfvertygelse skola finnas för försvarsverket öfverflödiga. Jag ifrågasätter dock, om det icke är att drifva principen »allmän» värnplikt för långt, ifall man utan nytta för försvaret åsamkar det allmänna betydande förluster såväl ur nationalekonomisk som statsfinansiell synpunkt. Dessutom är ju grundsatsen om fullständig likställighet bruten redan 1901 genom fastställandet af olika antal öfningsdagar för olika vapenslag. Måhända skulle ur försvarssynpunkt nyttig användning kunna finnas för det stora antalet, ifall de inkallades på afdelningar med kortare

tjänstgöringstid för hvarje afdelning. Härigenom vunnas, att fullständig befrielse från värnplikten icke behöfde ifrågakomma.

I alla händelser synes mig denna sak svårligen kunna ordnas utan en ändring i värnpliktslagen, företagen efter en fullständig utredning om de olika truppförbandens samt flottans och kustartilleriets behof af yrkes- och handräckningsmän af olika slag, uttagna bland de »icke vapenföra».

Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter nödig utredning rörande det antal af »icke vapenföra» värnpliktige, som bör tilldelas hvarje truppförband samt flottan och kustartilleriet, för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i värnpliktslagen af den 14 juni 1901, hvarigenom förebygges, att ett större antal »icke vapenföra», än hvad som motsvarar det verkliga behofvet årligen uttages till eller bibehålles i tjänstgöring.

Stockholm den 28 januari 1904.

Ernst Beckman.

Bilaga.

Kostnaden för en värnpliktig för en dag, oberäknadt kostnaden för »inskrifning och redovisning», utgör:

Aflöning, se statsverkspropositionen 1905, IV hufvudtiteln.	
Bil. n:o 92 jämförd med bil. n:o 93	Kronor 0,20
Mathållning, se bil. n:o 98.....	„ 0,52
Mundering, se bil. n:o 101.....	„ 0,33
Diverse <i>intendentur och sjukvårdsbehof</i> , se bil. n:o 102	„ 0,08
<i>Kasernutredning</i> , se bil. n:o 103	„ 0,10
	Summa kronor 1,23

hvertill kommer det för hela arméen gemensamt upptagna

s. k. *byggnadsunderhållet*, uti 1901 års statsverksproposition beräknadt till 7 öre per man och dag.....

„ 0,07

Summa kostnad per man och dag kronor 1,30

Enligt för år 1903 uppgjort »Generalsammandrag öfver utfallet för inskrifningarna för (härens) samtliga inskrifningsområden» var antalet i hären inskrifne »icke vapenföra» tillsammans 4,074 (mot 23,740 till vapentjänst inskrifna vapenföra värnpliktige). Fördelade å de olika vapenslagen, funnos sagde år »icke vapenföra»: vid infanteriet 2,896 man, vid kavalleriet 250 man, vid artilleriet 475 man, vid ingenjörtrupperna 131 man och vid trängen 322 man. Dessa siffror ökades sedermera, därigenom att vid den efterbesiktning af de värnpliktige, som anställes någon tid efter öfningarnes början, en del af dessa öfverföras från »vapenföra» till »icke vapenföra»; *antalet* dylika ytterligare tillkomna »icke vapenföra» är dock ej offentliggjordt.

Öfningstiden år 1905 är för alla »icke vapenföra» (se prop. 1904, bil. 93) bestämd till 172 dagar.

Totalkostnaden under 1905 för de från början inskrifna »icke vapenföra» utgör därför: $130 \times 4,074 \times 172 = 910,946$ kronor 40 öre.

Till denna kostnad skall läggas den betydande *kostnaden för beredande af kasernutrymme* för några tusen man *mer än* de vapenföras antal;

hvarjämte äfven tillkommer kostnaden för det *högre antal befäl och underbefäl*, som behöfves under öfningstiden i och för de värnpliktiges ökade antal.

* * *

På hvad sätt de »icke vapenföras» tjänstgöring skall ordnas, när tjänstgöringstidens längd blir olika för olika vapenslag, är ännu ej bestämdt. Det synes dock omöjligt, att dessa värnpliktige skulle kunna åläggas längre tjänstskyldighet än minimitiden 240 dagar; (högsta tjänstetid 365 dagar).

Antages därför de »icke vapenföras» siffra 4,074 för år 1903 hålla sig ungefär konstant år från år; och att detsamma blir förhållandet med kostnaden per man per dag eller 1 krona 30 öre; under det att *öfningstiden utgör 240 dagar*, blir alltså totalkostnaden för de »icke vapenföras» tjänstgöring: $4,074 \times 240 \times 130 = 1,271,088$ kronor per år.

Beräknas därefter den *ytterligare kostnad*, som skulle uppkomma, därest de »icke vapenföra», som tilldelas kavalleriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftjänst, skulle tjänstgöra lika lång tid som de vapenföra, tilldelade dessa vapenslag, eller 365 dagar, d. v. s. 125 dagar *mer*, än förut beräknats, så befinnes denna approximativt utgöra: $694 \text{ (man)} \times 125 \text{ (dagar)} \times 130 \text{ (öre)} = 114,775$ kronor.

Hela kostnaden för de »icke vapenföra», när öfvergångstiden är slut, skulle alltså, därest deras tjänstgöringstid blefve lika lång som de vapenföras vid samma vapenslag, utgöra: 1,385,863 kronor. Allt under förutsättning att de »icke vapenföra» finge fullgöra *hela* sin tjänstskyldighet under *ett* år.